

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis lesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XLV. Vtrum ex læsione iustitiæ distributiæ oriarum obligatio restituendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

solum, de quibus sperari possit satisfacturos omnino esse officio, nec eius licentia, ac potestate abusus esse vlla ex parte. Qua præcautione adhibita, nullum, aut exemplum, aut incitamentum datum erit querendi pecunias per malas artes, aut fidendi solis pecuniis.

Ad 6. Certum in primis est, vt hæc officia secundum se debeantur ex natura rei dignioribus, de quo in quæstione sequenti; non tamen sic ea illis debentur, vt coniuncta cum emolumentis excedentibus stipendium iustum. Fieri deinde potest, vt adsint plures cæteris omnibus digniores, & inter se æquales, quorum proinde nulli debeatur electio ipsius determinatæ præ alio æquali. Et tunc licet ex lege iam stabilita debeantur alicui ex dignioribus simul cum officio ea omnia emolumenta; quia tamen ea lex statuta non est directè in fauorem eligendi, seu vagè, seu determinatè, sed pro bono communi, vt statui multiplici ex causa potest, nulla fiet iniustitia electo, si pretium ab eo exigatur pro electione ipsius potius, quam alterius ad emolumenta vltra iustum stipendium. Ergo absque læsione iustitiæ fieri absolute potest venditio qualis superius approbata est. Adde duplicem esse iniustitiam, quæ considerari potest in electione ad talia officia, altera consistens in electione minus digni, aut indigni, siue simul intercedat, siue non intercedat venditio, atque de huiusmodi iniustitia non agitur in præfenti, sed agitur in quæstione sequenti; altera iniustitia consistit formaliter in venditione, siue eligatur dignior, seu minus dignus, seu indignus; atque de hac venditione dicitur esse iniquam intrinsecè quoad officia secundum se, & non esse ita iniquam quoad emolumenta pecuniaria, cuiuscumque modi sit de reliquo electio. Neque tangit hoc punctum obiectio; sed neque illud tangit, quod dicitur de iudice vendente sententiam iniustam; quia solum vendit aliquid pecuniarium, seu quod ad pecuniam reducitur ratione periculi, quod subit, vel aliis eiusmodi de causis, de quibus dicitur in loco. Nulla igitur est paritas quoad venditionem officiorum secundum se; quoad alia vero, quæ illis adiacent, iam concessum est totum.

Art. 1. Ad 7. Non omne, quod potest esse materia beneficij obligantis ad gratitudinem, potest esse materia emptionis, & venditionis, vt apparet manifestè in exemplis paulò ante productis mutui, & solutionis iusti pretij anticipatæ, aut dilata; necnon in collatione gratuita rerum spiritualium. Ratio est quia possunt leges tam naturæ quam humanæ relinquere distributori, seu largitori immediato rerum, & munerum liberum affectum beneficium specialem erga quem voluerit, quin relinquunt vllam libertatem circa quantitatem, aut qualitatem, & æstimabilitatem eius, quod distribuendum est. Sunt enim res diuersæ quantitas affectus, & quantitas pecuniæ; suntque proinde capaces diuersarum, atque oppositarum inter se dispositionum. Existente autem ea legitimum dispositione tamen impendatur maior affectus beneficium erga vnum, quam erga alium, non ampliabitur propria libertas vltra terminos legitimos, ideoque nihil fiet contra iustitiam. Ampliabitur vero libertas, & fiet contra iustitiam, si auferatur atque distributori referuatur pars quantitatis pecuniariæ determinatæ per leges, aut per voluntatem domini habentis vim legis. Retinebitur enim à distributore res non sua, intendeturque, vt fiat sua ipsius titulo illegitimo; Nempe in compensationem affectus specialis secundum se præcisè considerati, qui vt sic vendibilis minime est, cum sit diuersi generis, & non reducibilis ad æqualitatem comparatione pecuniæ. Affectus enim, cum solus secundum se est liber per legem, solo affectu compensatur ad æqualitatem.

R. P. de Elparza Curs. Theol. Tom. I.

Art. 2. Pater autem non solum præminentiam officij deberi integram, & liberam à compensatione pecuniaria ex sua natura, & secundum leges, vt apparet ex dictis, verum etiam stipendium iustum officij esse quantitatem legibus determinatam in compensationem laboris exacti ratione eiusdem officij, easque leges esse latas in fauorem exhibentis de facto talem laborem: Ergo distributor officiorum nihil potest ex ea quantitate pro se detrahare ob specialitatem affectus beneficii, & electionem huius præ alio sibi liberam per leges secundum se præcisè, sic enim fraudarentur officiales parte stipendij iusti, hac præcisè de causa, quia ipsi potius quam alij obligantur ad laborandum. Quod vltra rationem datam est contra Apostolum vehementer exclamantem, tamen si ageret de labore officij spiritualis 1. Corinth. 9. 7. *Quis militat stipendiis suis nunquam?* cum iis, quæ sequuntur.

Art. 3. Iam opinio illa Dianæ, & paucorum aliorum, quæ adducitur in confirmationem, est minus probabilis, quam id in cuius confirmationem adducitur, imo re maturius considerata videtur prorsus improbabilis. Quia, qui sic pascitur electionem vnius puellæ dotandæ præ alia non dat quantum tenetur dare, retinetque sibi titulo illegitimo, quod non est suum, & permissionem sibi factam solum quoad affectum, & electionem personæ, atque benemerentiam respectu eiusdem ampliat ad quantitatem rei, circa quam nulla sibi facta est permissio, nec fieri potuit, quin per iubentem contradiceretur suæ ipsius intentioni. Iuberet enim, vt darentur centum ex. gr. simulque permetteret, vt non darentur centum, sed nonaginta tantum; aut octuaginta, vtque ea diminutio fieret propter solam dationem, quæ essentialiter est coniuncta cum determinatione alicuius personæ. Iniquum autem manifestè est, vt qui tenetur dare centum alicui personæ ab ipso determinandæ, aut si liberit, committendæ fortis, det minus quam centum idest minus quam tenetur dare, præcisè quia dat; idest præcisè quia determinat, & exequitur determinationem sibi permissam. Dictum autem est hoc esse minus probabile, seu potius esse manifestius falsum quam quod confirmandum erat, quia in electione ad stipendium iustum officij adest aliquid specialiter æstimabile vltra æstimationem stipendij, nempe dignitas, & præminentia ipsius officij, & prærogatiua honoraria inde resultans in stipendium. At in electione ad dotem tota æstimatio est penes quantitatem pecuniæ, & affectum, ac libertatem quibus datur.

QVÆSTIO XLV.

Vtrum ex læsione iustitiæ distributiua oriatur obligatio restituendi?

Videtur non oriri. 1. Quia electo minus digno nulla necessario interuenit iniustitia aduersus digniorem, nullaque proinde necessario resultat obligatio restituendi. Potest nimirum communitas cedere iuri, quod sibi conuenit ex natura rei ad electionem dignissimi. Ergo fieri absolute potest, vt absque vlla iniustitia eligatur minus dignus prætermissio digniori. Quia vero communitas transfert omnem suam potestatem absque vlla limitatione in supremum Principem, certè fieri potest, vt ita transferat, poterit etiam supremus Princeps eidem iuri cedere, atque ideo numquam peccabit contra iustitiam distributiua electione minus digni. Ipsa etenim voluntas eligendi minus dignum continet in se eam cessionem iuris. Quia nemo vult fieri à se cum peccato,

R. 3 quod

quod in potestate habet, ut fiat sine peccato.

2. Oeconomus eligens operarios in vineam ex iussu domini non tenetur ad eligendos optimos, neque in hoc, aut in rebus aliis procurandis peccat contra iustitiam, si non adhibeat summam diligentiam; sed sufficiet, si ea sit mediocris, & qualem quisque communiter adhibere solet in rebus suis, atque ideo sufficiet si operarii sint mediocres, & simpliciter boni. Deinde tamen eligat minus bonos, aut etiam absolute inidoneos, non propterea committit peccatum iniustitiæ adversus bonos, aut optimos, nec tenebitur aliquid illis restituere. Accedit neminem teneri in conscientia ad eligendum sibi statum omnium securissimum à periculis errorum, perversionis morum, aliorumque malorum. Ergo neque Princeps, qui comparatur cum communitate tanquam eius oconomus, nec maiorem habet obligationem providendi communitati, quam ipse sibi, tenebitur ad eligendos optimos officiales, aut quod eodem recidit ad providendum summa cum diligentia bono communi, & præcautioni periculorum eius: nec prætermisissimis melioribus peccabit adversus ipsos contra iustitiam, atque ideo nec incidet in obligationem aliquid eis restituendi.

3. Officia publica semel collata sunt inaufertibilia saltem plerumque præterquam in poenam delicti. Restitutio autem fieri non potest quin officium iniuste collatum uni, & iniuste negatum alteri, auferatur à priori, & conferatur secundo. Nulla igitur est obligatio restituendi ob iniustitiam contra iustitiam distributivam.

4. Restitutio est actus solius iustitiæ commutativæ, ut docent D. Thomas, alique communiter, & suppositum fuit supra, ut certum in tota doctrina de restitutione. Si autem oriretur obligatio restituendi ex læsione iustitiæ distributivæ pertineret etiam ad ipsam actus restituendi; quia ad eandem iniustitiam pertinet non inferre damnum iniustum, & illatum reparare.

Art. 1. Resp. Ex doctrina questionis præcedentis inferuntur aliqua clarè circa læsionem iustitiæ distributivæ, & obligationem restituendi inde resultantem. Primum est conferentem officium, quod habet annexam iurisdictionem, non illi, cui ex iustitia conferre tenetur, sed alteri, non propterea teneri ad faciendam compensationem aliquam pecuniarum omisso præterquam quoad emolumenta pecuniaria excedentia stipendium iustum si quæ eiusmodi de iuncta fuerint officio ex lege, seu positiva, seu permissiva. Patet hoc, quia de reliquo officium est incompensabile pecunia, ut dictum est, & is, cui negatur, eo ipso liberatur ab onere maiori, quam sit dignitas, & prææminentia officij, & æquali respectu iusti stipendij, ac proinde nihil præterea superest, quod pecunia compensetur.

Art. 2. Alterum est vendentem tale officium maiori pretio, quam quod sit æquale emolumentum excedentibus iustum stipendium teneri per se ad restituendum eum excessum pretij. Quia eo ipso, vel vendetur dignitas, & prææminentia officij, aut iustum eiusdem stipendium, quorum alterum essentialiter, alterum saltem per se est inveniabile, ut dictum est; vel certe computabitur, ut pars valoris convenientis mercis affectus specialis emptoris excedens communem, & prudentem eiusdem mercis æstimationem. Quod itidem ostensum est esse iniquum. Tenetur autem restituere, qui accipit pretium rei inveniabilis, qua parte inveniabilis est; necnon, qui utcumque accipit pretium maius iusto, quatenus maius erit, ut reparetur æqualitas, quæ læsa fuerat.

Art. 3. Tertium est vendentem officium, quod

reddit utilitates iusto stipendio maiores, si vendat, cui non debebat conferri officium, eo prætermisso, cui debebatur ex iustitia; teneri ad duplicem restitutionem, si quidem legibus constitutum fuerit, ubi committitur delictum, ne tales utilitates vendantur. Debet enim in primis restituere totum pretium emptori, siue excedat, siue non excedat emolumenta iusto stipendio maiora. Quia supposita eiusmodi lege debentur gratis eiusmodi emolumenta habenti officium ex suppositione, quod illud habeat. Eadem deinde, quatenus excedunt iustum stipendium, debentur simpliciter illi, cui officium debebatur ex iustitia. Virique ergo debet fieri restitutio, clementi quidem totius pretij soluti; prætermisso vero contra iustitiam, quantum valent emolumenta iusto stipendio maiora.

Art. 4. Nec vacat dicere leges de conferendis his officiis, & emolumentis absque pretio, nullibi ferri directe in favorem habentium, vel debentium habere talia officia, sed intuitu boni communis. Contra enim est; quia eiusmodi emolumenta habent rationem præmij, tum respectu eorum, qui se præ aliis laudabiliter disponunt per probitatis, & sapientiæ studium, ut Republicam utiliter gubernent: tum respectu eorum, qui actu ea officia exercent, & inuigilant bono communi impediendo se per attentionem eius, quominus totis viribus incumbant sollicitudini suarum personalium utilitatum, & commodorum, quæ pungunt magis animum ex natura rei, quam quæ sunt communia. Est autem de ratione præmij, ut proponatur directe, & immediate in utilitatem eorum, qui comparant sibi dignitatem respectu ipsius. Fit igitur iniuria detrahitis, aut imminutis eiusmodi emolumentis tam habenti officium, quam illi, cui ex iustitia debebatur.

Art. 5. Superest videndum quibus determinatè debeantur talia officia; an scilicet determinatè debeantur dignioribus; an vero tuta conscientia conferri possint simpliciter dignis, tamen minus digni sint quam alij? Communis auctorum longè plurimum sententia est deberi dignioribus, & peccari contra iustitiam distributivam, si conferantur non solum indignis, verum etiam minus dignis. Alij nihilominus nonnulli docent, nullum esse peccatum ex natura rei, seu secluso pacto, iuramento, aut lege speciali, si conferantur minus dignis.

Art. 6. Alij distinguunt inter officia, quæ unius arbitrio, ac voluntate, & quæ plurium suffragiis conferenda sunt: alij inter ea, quæ etiam extraneo conferri possunt; & ea, quæ alicui ex eadem communitate conferri debent, alij inter temporalia, & spiritualia, seu Ecclesiastica: & rursus alij inter beneficia Ecclesiastica simplicia: & curam animarum habentia: Necnon inter ea, quæ sunt minoris, & quæ sunt maioris momenti: alij inter ea, quæ non proponuntur, ut præmia pluribus concurrentibus ad examen idoneitatis; & quæ sic proponuntur: alij denique distinguunt inter electiones, quas facit immediate communitas ipsa nulli subordinata, aut supremus Princeps, & quas faciunt ministri inferiores, ac subordinati. Istarum porro distinctionum auctores suffragantur ubique quoad priorē partem distinctionum simpliciter digno, tamen minus dignus sit; quoad posteriorem verò partem dignioribus determinatè, ut videre licet apud Sanchez lib. 2. consil. cap. 1. dub. 2. & 36. & apud Cardinalem de Lugo disp. 34. & 35. sect. utrobique 2.

Art. 7. Dicendum est veram absolute esse uniformem respectu omnium officiorum, ac beneficiorum; necnon omnium eligentium, ac eligendorum, eandemque communem sententiam D. Thomæ docentis univèrsaliter quæst. 93. art. 1, & 2, & quæst. 186. art. 3.

art. 3. deberi ex iustitia distributiva electionem melioris, ac magis digni: nec prætermitti ipsum posse, propter indignum, aut etiam minus dignum absque peccato iniustitia, ac proinde lethali ex genere suo. Licet enim in illis articulis 2. & 3. agat specialiter de dispensatione spiritualium, & de electione ad Episcopatum, ubique tamen vitur eadem ratione vniuersali, qua vltus fuerat dicto art. 1. ubi agit de acceptione personarum in genere.

Art. 8. Verum antequam proponatur ratio D. Thomæ notandum est videri Cardinalem de Lugo negare suppositum controuersie præsentis quoad discrimen dignioris, & minus digni. Vel enim, ait eligendus ad aliquod officium habet peritiam verbi gratia talem, vt nullum sit periculum errorum in eius exercitio; vel non habet peritiam talem. Si non habet, iam non est dignus tali officio. Si habet iam maior peritia est superuacanea respectu talis officij, nec maiorem ad illud dignitatem constituit, sed solum dignitatem simpliciter ad maius officium. Non ergo subsistit discrimen digni simpliciter, & magis digni respectu eiusdem officij, aut beneficij.

Art. 9. Contra tamen est, quia etiam peritissimos contingit errare aliquando, ac proinde omnes sunt expositi alicui errandi periculo. Hoc autem periculum patet esse minus in habente maiorem peritiam; facilius enim hic adhibet aduertentiam sufficientem, vt vitetur error; & quæ sunt faciliora frequentius proueniunt ex natura rei. Idem dicitur de maiori, & minori probitate, & de proposito in ea contento de satisfaciendo obligationi officij, deque aliis pertinentibus ad potestatem executiuam, & ad certitudinem eiusdem satisfactionis. Quo enim quisque eminebit magis quoad hæc, eo erit minus periculum errandi, & nocendi communitati, eritque similiter maior spes promouendi boni communis quatenus hoc pendet ab vnoquoque officio. Quapropter ad fundamentum Cardinalis negantis suppositum auctorum commune. Respondetur negando speciale ipsius suppositum; nempe peritiam, aut vnum quodlibet aliud ex requisitis ad vnumquodque officium posse esse talia, vt totaliter absit omne periculum errandi, aut adsit omnis possibilis spes promotionis boni communis. Neutrum enim consistit in indiuisibili. Manifestum igitur est dignitatem ad idem officium posse esse maiorem, & minorem citra terminos dignitatis simpliciter.

Art. 10. Notandum rursus est dignitatem eligendi posse considerari, vel comparisone officij secundum se præcisè, vel comparisone eiusdem, vt coniuncti cum bono vniuersali communitatis quatenus pendenti ex alijs capitibus. Fieri nimirum potest, vt aliquis sit maxime idoneus ad aliquod officium secundum se, & nihilominus non expediat, vt ad illud eligatur, sed prætermittatur honestè præ alio idoneo sub eadem consideratione. Fieri namque potest, vt qui in eum modum est maxime idoneus, minimeque omnium expositus errorum periculo in administratione officij non possit ad illud promoueri absque maiori aliunde iactura boni communis. Quia videlicet idem ipse exercetur, vel in bello, vel in palæstra litteraria, vel in procuratione thesauri cum utilitate longè maiori communitatis, vel quia habet emulos, qui irritati eius promotione insurgent aduersus Principem, & communitatem, & poterunt verique insuperabiliter nocere magis, quam possit prodesse tale officium optimè administratum: vel quia exigit pro acceptando officio conditiones, quæ præstari non possunt absque notabili subditorum graamine, vel certè non exigentur ab iisdem, absque tumultu, & seditione: vel quia alio demum quouis modo emerget maius communitatis nocu-

mentum. Cum igitur iuri, quod conuenit vnicuique ciui seorsim sumpto præualeat ius quod conuenit eidem, vt coniuncto cum cæteris, seu quod conuenit communitati; manifestum est in tali rerum dispositione præferendum esse minus dignum digniori respectu officij secundum se præcisè considerati.

Art. 11. Quæstio igitur procedit de digniori cæteris paribus, omnibusque consideratis, & de vtiliori simpliciter respectu communitatis. In hoc itaque sensu probatur conclusio: Acceptatio personarum est illicita ex sua natura, & opponitur iustitiæ distributiue. Sed prælatio minus digni respectu dignioris in distributione officiorum, continet in se acceptionem personarum Ergo prælatio minus digni respectu dignioris in distributione officiorum est illicita ex sua natura, & opponitur iustitiæ distributiue. Maior est satis nota ex multis sacre pagine testimoniis. Probaturque specialiter ex epist. Cathol. Iacobi cap. 2. ad ea vsque verba versu 9. *Si autem personas accipitis, peccatum operamini redargui a lege quasi transgressores*; idque ipsum ostendetur mox, & confirmabitur magis ratione efficaci. Probatur minor, quia acceptio personarum consistit, vt exponit D. Th. tum locis citatis, tum maxime ad 2. Romano-rum lectio. 2. circa illud; *non est enim acceptio personarum apud Deum*. Consistit, inquam, in acceptione non causæ pro causa, & in substitutione conditionis in persona repertæ nihil conferentis ad causam, ob quam ex voluntate legislatoris eligitur ad aliquid, loco conditionis conferentis ad eam ipsam causam, & finem. Istiusmodi autem acceptionem, & substitutionem necessariò facit quicumque eligit non solum indignum, verum etiam minus dignum prætermisso digniori. Dignior enim ex eo dignior est, quia habet conditionem specialem conferentem ad causam, & finem, minus verò dignus, vel indignus, ideo talis est, quia caret tali conditione. Is autem qui caret conditione conferente ad causam & finem, non potest præferri habenti talem conditionem, nisi propter aliquid aliud minime conferens ad causam verbi gratia, quia dedit munera; quia est assentator, confanguineus, vel amicus, vel quid simile impertinenter se habens ad causam, & finem propter quem instituta sunt officia, & statuta lex de illis distribuendis. Necessè igitur est, vt qui præfert digniori minus dignum, vel indignum, eo ipso sit acceptor personarum.

Art. 12. Confirmatur, & explicatur hoc fundamentum. Acceptio personæ præferens digniori minus dignum, eo ipso præfert bonum priuatum bono communi, idque in ea re, in qua cõmunitas habet ius prælationis respectu personæ priuatæ. Vnde consequens præterea est, vt præferat personam particularem minus dignam personæ particulari digniori, idque in re, in qua is habet similiter ius prælationis respectu illius. Et quidem, quod post habeatur bonum commune, bono priuato constat clarè, quia plurimum inter est communitatis habere in officiis digniores ob plurima emolumenta, quæ inde ipsi proueniunt, & minus errorum periculum, quod nuper notabatur maiori dignitati inesse. Quare quod minus dignus præeligatur solum fieri potest prævalenti amore boni priuati.

Art. 13. Quod autem læsio ista, ac vilipendium boni communitatis sint contra ius, quod ipsa habet respectu officiorum, ex eo constat, quia hæc officia instituta sunt primo, & principaliter in bonum communitatis, vt liquet ex expositione iuris iurisdictionis data, & stabilita quæst. 3. Ergo lex de electionibus, & modo illas faciendi lata est primo, ac principaliter in fauorem communitatis. Ergo quatenus quis in electionibus, vt faueat personæ priuatæ, postponit bonum commune, operatur contra

legem fauentem communitati, & grauantem in eius fanorem, personas priuatas, quatenus earum bonum opponitur bono communitatis, atque adeo operatur contra ius communitatis. Quia verò fauor iste, respectu communitatis est inseparabilis à fauore dignioris, cum ex huius electione, ac prælatione bonum illius dependeat patet eandem legem secundariò, & minùs principaliter fauere indiuisim digniori aduersus minùs dignum, ac proinde prælationem huius esse contrariam iuri illius. Turpe autem, ac inhonestum est, vt bonum commune, iquod præstantius ac diuinius est; posthabeatur bono particulari, nec non, vt bonum particulare dignioris posthabeatur bono particulari minùs digni, eaque turpitudine, ac inhonestas contrahit rationem iniustitiæ, siquidem vtrique posthabitiò fuerit contra legem fauentem posthabitis, & grauantem eos, qui præhabentur nec non præhabentes ipsos. Manifestum igitur est acceptionem personarum, modo quo à nobis explicata fuit esse iniustam, vnde vltius manifestum est quibus determinatè personis, & quatenus faciendæ sint restitutiones superius præscriptæ ad reparanda damna illata per distributionem iniustam.

Art. 1. Ad 1. Communitas habet ius ne impediat per alios ab electione dignioris coniunctum cum obligatione, ne ipsa eandem dignioris electionem impediat, aliamue faciat impossibilem cum ea, ad eum modum, quo vnusquisque habet ius, ne lædatur ab aliis in honore, & vita, coniunctum cum obligatione habendi curam de bono nomine, & conseruandi vitam. Cuius ratio est; quia sicut honor iuxta notata in quæst. 16. & 29. iuuat honestatem, & operationes virtuosas, eoque amisso constituuntur homines per se in magno periculo peruersionis morum; atque vita datur, vt instrumentum necessarium ad beatitudinem querendam, ac promouendam, eaque amissa non potest amplius quæri, aut promoueri beatitudo, tenemur verò omnes ad retinendam honestatem morum, & ad vitandum periculum peruersionis eorum, & ad felicitatem querendam, ac promouendam, & consequenter ad ea, quæ sunt media necessaria respectu istorum finium. Ita etiam officia habentia annexam iurisdictionem instituta, vt abigant vitia, virtutem promoucant, & vnumquemque intra limites honestatis contineant, vtque omnes ad vltimam felicitatem recto tramite dirigantur. Vnde fit, vt his officiis male, aut non vsque adeo bene collatis oriatur periculum peruersitatis morum, maius, vel minus; & similiter plus minusue decreseat, spes augendæ honestatis in communitate, prout contigerit maiorem, vel minorem esse indignitatem, aut decrementum dignitatis in eo, qui eligitur ad officium.

Art. 2. Eadem igitur ratione qua nec licitè quis cedere potest, nec validè iuri honoris, aut vitæ propter motiua minoris momenti, nec etiam communitas licitè, aut validè cedere potest iuri eligendi digniorem, vt indulgeatur affectui erga indignum, aut minùs dignum. Quia videlicet potestas, validè cedendi huiusmodi iuribus esset potestas subtrahendi se per suam præcisè voluntatem ab obligatione sibi imposita per voluntatem superioris, seque committendi licitè periculo absolutò vitabili peruersionis morum, atque impediendi spem promotionis eorundem, & directionis optimæ ad vltimum finem. Quam potestatem cuiquam conuenire plane est impossibile.

Art. 3. Quod si huiusmodi potestas cessionis iuris communitati nequaquam conuenit, certum est eandem conuenire Principi etiam supremo minime posse, qui videlicet omnem suam potestatem habet acceptam à communitate, & non potest aliquid ac-

cipi, ex non habente illud. Verùm etsi communitas eam potestatem haberet, non propterea sequeretur eandem inesse supremo principi. Quia nemo censetur consentire potestati sibi nocendi, dum expressè eam potestatem non concedit. Nullibi autem gentium vlla communitas expressè concessit Principi suo facultatem prouidendi sibi officiales minùs bonos, seque mittendi in periculum malorum, & defectum spei bonorum, quæ ex illis redundant. Quæ præterea ratione concluditur, nec etiam officiales publicos habentes absque iurisdictione curam rei pecuniariæ, & rerum pecunia æstimabilium posse eligi defacto nisi optimos. Quia licet communitas absolute possit renuntiare iuri pecuniarum, ac proinde iuri etiam electionis personarum, per quas optimè res pecuniaria administraretur, conseruetur, ac augeatur; de facto tamen nulla communitas facit talem iuris sui cessionem. Ideoque nec Princeps facere eam potest in iis, quæ siue mediatè, siue immediatè pertinent ad communitatem.

Art. 4. Imo nec ipsa communitas eiusmodi cessionem facere posset præcisè per maiorem sui partem; sed necesse esset, vt omnes, & singuli consentirent. Quia licet vnusquisque possit disponere de suis pecuniis, vt libet; Nemo tamen nocere potest alteri in bonis suis absque ipsius consensu. Nocet autem omnibus, & singulis non solum quoad cumulam bonorum communium, sed etiam quoad peculium cuiusque proprium electio officialis communis minùs boni. Cum ergo sit moraliter impossibile, vt omnes, & singuli huius communitatis velint consentire periculo imminutionis bonorum, quæ absolute volunt retinere, aut imminutioni spei, vt eadem promoucantur, idque de facto numquam contingat; fit planè dari de facto obligationem eligendi digniores non solum ad officia habentia annexam iurisdictionem, sed etiam cætera omnia, eaque obligatio erit maior, vel minor; grauis vel leuis prout contigerit mala imminuentia ex electione minùs digni, aut indigni esse maiora, vel minora, grauiora, aut leuiora. Quod similiter tenet in officiis habentibus iurisdictionem, nisi quod in iis vix fieri potest excessum dignioris esse certè discernibilem simulque esse tam exiguum, vt obligatio eum eligendi sit leuis. Quia iactura proueniens ex electione minùs digni serpit per totam communitatem, & nocumentum, quod respectu singulorum est exiguum, multiplicatum per omnes, & singulos communitatis euadit facile magnum.

Art. 1. Ad 2. Magnum in primis, & clarè discrimen est inter obligationem Principis ad eligendum optimum postquam is innotuit; & obligationem adhibendi summam diligentiam pro inueniendo optimo. Prima obligatio est, quæ cum plerisque auctoribus asserta est supra. Secunda reicitur ab omnibus, & merito; quia est difficillima, cui satisfiat, & excedit humanæ fragilitatis, & conatus ordinarij modum ex quo patet ratio discriminis inter vtramque obligationem. Præterea non foret è re communitatis, vt imponeretur obligatio adhibendi summam eam diligentiam inquirendi. Quia inde fieret, vt viri timorati maxime conscientia, atque prudentissimi idest quales plerumque sunt optimi ad regimen, refugerent ab eo vehementer, ne sibi imponerent onus vsque adeo intolerabile. Vnde res publica sæpè illis priuaretur, & cogeretur eos assumere, qui non essent satisfacturi eidem obligationi.

Art. 2. Deinde economus, & eius electiones diriguntur principaliter in rem pecuniariam. Princeps verò, & electiones ad officia iurisdictionalia diriguntur principaliter ad tuendam honestatem morum, & tranquillitatem, ac pacem focialem ciuium. Quæ differentia quanti momenti sit ad rem præsentem

rem apparet satis ex responsione ad obiectionem præcedentem. Considerandum præterea est quibus conditionibus pasciscatur Paterfamilias cum economo suo. Pascisci namque potest, ut volet, cum agatur de sola sua re pecuniaria. Pendet verò ab eo pacto maior, vel minor obligatio economi, non solum ex fidelitate, verum etiam ex iustitia. Communitas autem nullis cum principe conditionibus pascisci potest liberantibus ipsum ab obligatione eligendi digniores; cum ipsa etiam communitas subdit huic obligationi.

Art. 3. Iam, quod ad libertatem cuiusque attinet eligendi sibi statum vitæ magis minus securum, ut liberit, multiplex potest assignari ratio discriminis. Præcipua tamen est, quia si omnes tenerentur in conscientia ad eligendum statum vitæ securissimum omnium, eo ipso, omnes ante electionem status specialis constituti fuissent in statu periculosissimo salutis, quatenus electio status securissimi inter omnes est maxime ardua, ac difficilis ex sua natura. Quia continet multa sensibus, & naturalibus hominum inclinationibus valde repugnantia. Ille autem status est valde periculosus, qui constituit hominem in necessitate, vel peccandi, vel superandi maximam aliquam difficultatem, nec suppeditat unde ea difficultas minuatur, & reddatur facile superabilis; ut constat non suppeditari ante ipsam status securissimi electionem. At electio digniorum ad officia non eo modo est difficilis ex sua natura. Fit enim reus ab eligente omnibus suis bonis, & aucta præterea spe conseruationis, & promotionis eorum.

Art. 4. Adde quod eligendo statum vitæ minus securum, sibi soli quisque nocet. At eligendo minus dignum ad officium nocet electio æqualiter toti communitati. Pater autem non tantumdem cuique licere circa bona & mala sibi cum aliis communi: Atque circa pecuniaria. Adde rursus indigere genus humanum hominibus in multiplici, ac dispari vitæ statu constitutis; cum minime indigeat electione vllius minus digni ad officium; atque ideo non esse eandem rationem relinquendi liberam magis, vel minus digni electionem atque est relinquendi liberam status magis, aut minus securi electionem.

Art. 5. Ob hæc igitur omnia transmissio antecedenti negatur consequentia quoad intentum principale. Nam quoad iniustitiam aduersus prætermittos, alia est, eaque nimis clara ratio differentie inter digniores ad officia, & operarios meliores. Quia officium operarij non est æstimabile nisi ratione stipendij quod parer, nullatenus deberi ex iustitia nisi ob laborem de facto impensum ex conducto. Quapropter eius electio fit in gratiam eligentis principalis, ique potest absque cuiusquam iniuria nullum conducere operarium. At officium habens annexam iurisdictionem est æstimabile ratione sui propter præminentiam, quam dat respectu cæterorum; potestque proinde deberi secundum se ex iustitia: Quia verò qui prudenter de re aliqua disponit, uti par est presumere de communitate, intendit omnem rei utilitatem, fit planè legem de distribuendis officiis iurisdictionalibus latam esse non solum in gratiam communitatis eligentis per se, vel per alium nomine ipsius; sed etiam in gratiam digniorum. In quorum nimirum electione reperitur vniuersalis utilitas communitatis coniuncta cum utilitate priuata eorumdem. Quare electio ad talia officia prætermitti omnino non potest absque iniustitia aduersus ipsos etiam eligendos; hoc est quin peccetur aduersus legem ipsis etiam fauentem directè. Quid quod hoc pacto stabilitur magis bonum communitatis minime ut dictum est, requinciabile ab eadem, dato etiam

privatis personis iure, quod ipsius communitatis indinifum interest, ut illis insit, eiusque ratione insistant digniores officiis tanquam rei sue. Est ergo quoad hanc partem specialiter manifesta ratio differentie.

Ad 3. Dictum est semel atque iterum propter iniustam distributionem officiorum iurisdictionalium secundum se præcisè nullam cuiquam personæ particulari deberi compensationem, aut restitutionem. Emolumenta autem pecuniaria compensari possunt; & restitui etiam si indignis non auferantur officia. Vnde transmissa maiori negatur minor.

Ad 4. Hoc solum pertinet formaliter ad iustitiam distributivam, ut conferat officia dignioribus, & ex formali iniustitia quoad hoc secundum se præcisè consideratum nulla suboritur obligatio restituendi, ut dictum est. Quod autè nullum accipiatur pretium pro ipso officio secundum se, aut pro iusto eius stipendio, hoc adiacet extrinsecè iustitiæ distributiæ, & operi eiusdem proprio, pertinet verò directè ad solam iustitiam commutativam, & consequenter ad ipsam solam pertinet, omnis restitutio, cuius obligatio suboriri potest ex iniustitia commissa in opere distribuendi.

QVÆSTIO XLVI.

Vtrum usura sit intrinsecè iniusta?

Videtur non intrinsecè iniusta. 1. Quia quod est conforme exemplo, & præcepto Dei aut est soli eius consilio disconforme, non est intrinsecè malum. Lucrum autem usurarium est conforme exemplo & præcepto Dei. Certè non est disconforme nisi soli consilio diuino. De exemplo constat ex Luca 19. vbi Christus ait de seipso: *ego veniens cum usuris exegissem illam*: nempe pecuniam mutuam. De præcepto vero constat ex 25. Deuter. vbi Deus præcipit: *non fœnerabis fratri tuo ad usuram, pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem sed alieno*. Eodem pertinet, quod lucrum usurarium promittitur à Deo in præmium obseruantie legis Deuter. 28. *Fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipiet*. Denique de solo consilio aduersus usuram constat ex Luca 6. vbi inter alia consilia ponitur: *dare mutuum nihil inde sperantes*. Ergo acceptio usuræ pro mutuo non est intrinsecè iniusta, imo nec est vllum peccatum.

2. Iustum est in re pecuniaria, quod est conforme legibus humanis, ut pote valide disponentibus in ea materia. Lege autem 1. & aliis Codice de usur. permittuntur usuræ earumque modus præscribitur, cum magna moderatione, & idonea personarum aliarumque circumstantiarum distinctione. Ergo lucrum usurarium illis omnibus obseruatis euadat iustum.

3. Quod quis facere non tenetur, & si faciat obligat ad gratitudinem, potest facere pro pretio, præsertim si id sit aliquid temporale. Nam quod nullius est pretij nullius est materia gratitudinis, & quo est temporale, simulque appetibile eo ipso est commutabile pretio temporali. Manifestum autem est mutuum esse quid temporale, nec est magis obscurum illud accipi tanquam beneficium non contemnendū à mutuario, obligatio proinde ad gratitudinem. Ergo mutuum est commutabile iusto pretio ex sua natura.

4. Pro vasis argenteis mutuo datis licet accipere pretium vltra sortem, de quo nemo dubitat. Ergo etiam licet illud accipere pro moneta mutuata. Pater consequentia, quia nihil referre videtur an argentum habeat talem formam, vel aliam talem. Imò moneta mutuata est maioris longè utilitatis. Ergo à fortiori mutuatio eius est pretio digna.

Art. 1.